

د پولیو، شری او کوویډ-۱۹ واکسین کمپاین روزنیز لارښود

د مهاجرینو او بهرنیو
مهاجرینو په نفوس کې

د واکسین کولو
سره عامه روغتیا

په ځانګړې توګه د ملي روغتیا اړیکو لپاره

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاونت بهداشت

جمهوری اسلامی ایران
وزارت کشور

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

واکسین کول

د واکسین کولو سره عامه روغتیا

د پولیو، شری او کووید-۱۹ واکسین

رسېدلی، شری او روپلا هم له منځه تللی او په هېواد کې د هیپاتایټس بی کچه یو پر درې ته راټیټه شوې ده. واکسین کول د ناروغیو د مخنیوي لومړۍ تگلاره ده او د خلکو د ناروغۍ مخه نیسي، نو دا د ناروغانو درملنې په پرتله خورا ارزانه او اسانه ده. د واکسینونو د تولید، ذخیره کولو او کارولو پروسه په څو پړاوونو کې د څارنې د وسایلو تر کلک کنټرول لاندې ده، ترڅو د واکسین په پروگرام کې تر ټولو اغېزمن او صحي واکسینونه وکارول شي او په ایران کې د خورو او درملو اداره یې څارنه کوي. دا ټوله پروسه او ټول واکسینونه چې د هیواد په روغتیايي شبکه کې کارول کېږي د کارولو جواز لري.

هرکله چې د واکسین اندازه کمه شي، د واکسین د مخنیوي وړ ناروغۍ په چټکۍ سره رامنځ ته کېږي او د ماشومانو او ټولنې روغتیا ته به خطر پېښوي چې په پایله کې د هیواد د ماشومانو د روغتیا د ساتلو یوازینی لار د واکسینو پوښښ دی.

واکسین څه شی دی؟

د انسان بدن هغه وخت عکس العمل ښکاره کوي کله چې د درنځني څیزونو سره مخ شي او د معافیت سیستم فعال کېږي، مگر د ساري ناروغیو د شدت د دې لامل کېږي چې د معافیت سیستم نشي کولی په یاد شوي میکروبونو د منځه تلو کې بریالي شي، نو په پایله کې انسان ناروغه کېږي. په پخوانیو کلونو کې، ډیری خلک د ساري ناروغیو لکه پولیو، ډیپټیریا، شری او ټیتانوس له امله مړه شوي، او هغه

واکسین کول ترټولو اغېزمنه روغتیايي مداخله ده چې د ټولنې روغتیا ته د وده ورکولو لپاره پیژندل کېږي. لومړی تولید شوی واکسین د کوچنیو ناروغیو واکسین و، وروسته بیا د ساري ناروغیو په وړاندې یو شمیر نور واکسینونه چې د پراخو او وژونکو ناروغیو لامل شوي وپېژندل شو.

اوس مهال، د ماشومانو کلنی واکسین په ټوله نړۍ کې د ۲.۵ میلیونو ماشومانو د مړینې مخه نیسي، او د واکسین د پوښښ په زیاتوالي او د ماشومانو او نورو هدف لرونکو ډلو ته د لاسرسي کچې په لوړولو سره، په کال کې د میلیونونو خلکو د مړینې مخه نیول کېدای شي. په ایران کې واکسین اوږد تاریخ لري او په کورنیو بنسټونو لکه د واکسین څیړنیز انستیتیوت او د ایران پاستور انستیتیوت کې د واکسینونو په تولید سره پیاوړی شوی دی.

په ایران کې د لومړنیو روغتیايي خدمتونو د شبکې په پراخیدو سره واکسین ته د ماشومانو او امیندوارو میندو د لاسرسي کچه لوړه شوې او ټولې ښاري او کلیوالي سیمې په مساوي ډول تر پوښښ لاندې راغلې دي. دا مهال په هېواد کې له ۲۲ کلونو راهیسې د پولیو کومه پېښه نه ده ثبت شوې، د ماشومانو ټیتانوس له منځه تللی، ډیپټیریا صفر ته

واکسين کول

د واکسين کولو سره عامه روغتيا

د پوليو، شري او کوويد-۱۹ واکسين

رامينځته کوي. د مثال په توگه، په راتلونکو مياشتو يا کلونو کې، که چيرې اصلي ناروغۍ بدن ته ننوځي، د معافيت سيستم به سمدلاسه وپيژني او د ناروغۍ د رامنځته کيدو مخه ونيسي.

ايا يو ځل واکسين کول کافي دي يا بايد تکرار شي؟

دا د ناروغۍ په ډول او د واکسين ډول پورې اړه لري. په ځينو مواردو کې، لکه نري رنځ، واکسين يوازې يو ځل ورکول کېږي، مگر په نورو حالتونو

کسان چې ژوندي پاتې شوي د دې ناروغۍ څخه معافيت لري. د پوهې د پرمختگ سره، انسان د دې توان درلود چې د ناروغۍ په اصل کې بدلون راولي ترڅو هغه ناروغۍ له منځه يوسي، مگر د معافيت سيستم هڅولو او د بدن د ساتنې امکانات پاتې دي. له همدې امله، پرته له دې چې ناروغ شي او د ناروغۍ له امله رامينځته شوي جدي خطرونو سره مخ شي، د واکسين په استعمالولو سره، موږ خپل بدن د دې ناروغۍ پر وړاندې ساتو.

واکسين څنگه جوړېږي؟

د واکسين د چمتو کولو لپاره، ناروغي لومړی وژل کېږي يا ضعیف کېږي ترڅو واکسين د ناروغۍ لامل نه شي او يوازې د معافيت سيستم هڅوي او معافيت

واکسین کول

د واکسین کولو سره عامه روغتیا

د پولیو، شری او کووید-۱۹ واکسین

باید په پام کې ونیول شي چې که زموږ په گاونډ کې داسې څوک وي چې واکسین شوی نه وي، ممکن په ناروغۍ اخته شي. او د هغه ناروغي به زموږ پر ماشومانو هم اغېزه وکړي، له همدې امله کورنۍ باید یو بل وهڅوي چې د خپلو ماشومانو د واکسین پروگرام بشپړ کړي، ترڅو ټول ماشومان واکسین شي او د ناروغۍ د اخته کېدو او خپرېدو احتمال کم شي.

کې، لکه پنځه ځله واکسین، واکسین باید په ټاکلي وخت کې څو ځله تکرار شي، ترڅو د معافیت سیستم په بشپړه توګه وهڅول شي.

ایا دا اړینه ده چې د واکسینونو

ترمینځ مهالویش وڅارو؟

هو، هغه واکسینونو چې دوه یا ډیر ځله ورکول کېږي، مخکې له دې چې د واکسین پروگرام بشپړ شي، انسان لاهم په بشپړ ډول معافیت نلري او د اخته کېدو خطر شتون لري.

نو له همدې امله کورنۍ باید د خپل ماشوم د واکسین د منظم مهالویش سره سم د خپل ماشوم د روغتیا د ډاډمنولو لپاره احتیاط وکړي.

که مور واکسین شو، ایا بیا هم د ناروغۍ د اخته کېدو خطر شتون لري؟

هو، ځکه چې واکسین %۱۰۰ بشپړ معافیت نه ورکوي، مګر د انفیکشن په صورت کې، د ناروغۍ نرمه بڼه په دوی کې ښکاري.

د ناروغۍ په وړاندې د واکسین

محافظتي اغیز څنګه زیات کړو؟

د روغتیايي کارکوونکو لخوا د واکسین اعلان شوي مهالویش مراعت کول تر ټولو مهمه لاره ده، مګر دا

ایا واکسین اړخیزې اغیزې لري؟

هو، مګر خوشبختانه، د واکسین کولو وروسته اغیزې یې لږې دي او معمولا د یوې څخه تر دوو ورځو پورې پخپله بیرته ځي. تر ټولو عام احتمالي اړخیزو اغیزو د پیچکاري په ځای کې درد او سوروالی، تبه او د ماشوم بې خوږي شامل دي، چې د ساده اقداماتو سره مخنیوی او ښه کیدای شي، او د واکسین ګټې د احتمالي اړخیزو اغیزو په پرتله خورا لوی دي.

د واکسین کولو وروسته اقدامات

معمولاً کورنیو ته سپارښتنه کېږي چې له واکسین کولو وروسته شاوخوا شل دقیقې په روغتیايي مرکز کې پاتې شي، تر څو که ماشوم ته کومه ستونزه پیدا شي، ژر تر ژره پرې عمل وشي.

د ماشوم د درد او بې خوږۍ د کمولو او د ځینو نښو څخه د خلاصون لپاره، لاندې تدابیر سپارښتنه کېږي:

په ۱۴۰۱ کال کې د ماشومانو د واکسين ملي پروگرام

د واکسين نوم	د زيږون تاريخ	۲ مياشتني	۴ مياشتني	۶ مياشتني	۱۲ مياشتني	۱۸ مياشتني	۶ مياشتني
واکسين ب ټ ژ	***						
د پوليو څاڅکي د خوړلو لپاره	***	***	***	***		***	***
د پوليو ضد واکسين پيچکاري			***	***			
پنځه گوني واکسين		***	***	***			
دري گوني واکسين						***	***
د شري، روبېلا او ممپس واکسين					***		
د هيپاټيټ ب واکسين	***						

*ثانوي ښوونځي ته د ننوتلو په وخت کې، د ډيپټيريا او ټيتانوس گډ واکسين تطبيق کيږي، او له هغې وروسته، سپارښتنه کيږي چې د دوامداره معافيت ډاډ ترلاسه کولو لپاره په هر ۱۰ کلونو کې گډ واکسين تکرار کړي.

د شپږو مياشتو څخه پورته ماشومانو کې، د واکسين کولو څخه مخکې يا سمدستي وروسته د خوړو مایعاتو لږ مقدار څښل يا د مور شيدو څښل، د هغه سره خبرې کول او د مور لخوا په نرمۍ سره چلند د درد په کمولو کې اغيزمن کيدی شي. د روغتيايي کارکونکو د مشورې پر بنسټ، د اکتيامينوفين څاڅکي هم د ماشوم تبه يا درد او بې خوبۍ کمولو لپاره کارول کيدای شي.

په لومړيو ۲۴ ساعتونو کې، د پيچکاري ځاي د يخ اوبو سره منځل د درد کمولو کې مؤثره دي. که درد او پړسوب له ۲۴ ساعتونو وروسته دوام وکړي، د تودوخې

هيوادونه د پوليو ناروغۍ له مخې په دريو برخو ويشل شوي دي

اول) هغه هيوادونه چېرې چې دا ناروغي لاهم پراخه ده، په ۲۰۲۲ کې يوازې دوه هيوادونه، افغانستان او پاکستان په دې گروپ کې دي.

دوهم) هغه هيوادونه چې د پوليو د وپروس د خپریدو د مخنيوي توان لري او د پوليو د پاکو هيوادونو په ليست کې شامل شي.

درېم) هغه هيوادونه چې د لومړنيو برياليتوبونو سره سره، ناروغۍ بيرته هيواد ته راستانه شوي.

پيژندنه

پوليو يو له هغو بې توان كوونكي ناروغيو څخه دی چې په ځانگړې توگه په ماشومتوب کې منځه ته راځي. د پوليو د له منځه وړلو د پروگرام تر تصويب مخکې هر کال په نړۍ کې څه باندې څلويښت ميليونه کسان په دې ناروغۍ اخته کېدل او په سلهاو زره يې د تل لپاره فلج کېدل.

په ۱۹۷۷ کې د واکسين په واسطه د کوچني پوکس له برياليتوب وروسته، د نړۍ هيوادونه مکلف شول چې د سيارې څخه پوليو له منځه يوسي. له ۱۳۷۰ کال راهيسې په ايران کې د پوليو د له منځه وړلو د پروگرام تصويب شوي ستراټيژۍ عملي شوي او له ۱۳۷۹ کال راهيسې د څلورمې ستراټيژۍ په برخه کې چې د پوليو د وپروس د کنترول لابراتوار دی، هم فعاليت لري.

د پوليو، شري او کووید-۱۹ واکسين

د پوليو د له منځه وړلو نړيوال ستراټيژي په خلورو عمومي محورونو ویشل شوي دي

(۱) د پوليو واکسين لور پوښښ

په هر ښار کې لږترلږه ۹۵٪ ماشومان بايد د پوليو دريم پړاو واکسين ترلاسه کړي.

(۲) ضميمه د واکسين

په ځانگړو شرايطو کې، د ۵ کلونو څخه کم عمر ټولو ماشومانو ته، د واکسين پخوانی تاريخ ته په پام سره، د ۴ اونيو په وقفه کې د پوليو دوه څاڅکي وړانديز کېږي.

(۳) د حاد فلج شوي فلج پاملرنې سيستم

په ماشومانو کې بېلابېلې ناروغۍ د فلج او ناڅاپه د غړو د فلج کېدو لامل کېږي، دا ټولې پېښې بايد راپور او تعقيب شي، ځکه چې کېدای شي يو يې د پوليو ناروغي وي، له همدې امله د هېواد روغتيايي سيستم د حاد فلج ناروغۍ د درملنې پروگرام په لټه کې دی. تر څو فلج شوي ناروغان وپيژني.

د واکسین کولو سره عامه روغتیا

د پولیو، شری او کووید-۱۹ واکسین

پولیو

کمزوری، او وروسته فلج، معمولا په پښو کې شامل دي. د فلج کیدو یا په پښه یا لاس کې د ناڅاپي ضعف په صورت کې باید سمدستي راپور ورکړل شي.

پولیو څنگه انتقالیږي؟

د پولیو ویروس معمولا د اوبو او خواړو له لارې بدن ته ننوځي چې د ویروس لپږدونکي شخص د مدفوع له لارې ککړ شوي وي.

پولیو څه شی دی؟

پولیو یوه ساري ناروغي ده چې د پولیو ویروس په عصبي سیستم د یرغل له امله منځ ته راځي. پولیو د فلج او حتی د مړینې لامل کېږي. د پولیو ویروس درې ډوله دي، په شمول د ۱، ۲ او ۳ ډولونه، مگر ۲ ډوله د ۲۰ کلونو څخه زیات له منځه وړل شوي.

ایا پولیو د درملنې وړ ده؟

نه، دا ناروغي کومه حتمي درملنه نه لري او د مخنیوي یوازینی لار یې بشپړ واکسین دی.

څوک په پولیو د اخته کیدو ډیر خطر سره مخ دي؟

پولیو معمولا د ۵ کلونو څخه کم عمر لرونکي ماشومان اغیزمن کوي.

ایا د پولیو مخنیوی ممکن دی؟

هو، ماشومانو ته د واکسین په ورکولو سره د پولیو مخنیوی کیدای شي. له ۱۹۸۸ او د پولیو د له منځه وړلو نړیوال پروگرام له پیل راهیسې، د دې ناروغۍ پیښې په نړیواله کچه تر ۹۹٪ کمې شوې او د نړۍ په کچه د اخته هیوادونو شمیر له ۱۲۵ څخه ۲ هیوادونو ته راټیټ شوی، افغانستان او پاکستان. تر هغه چې دا ناروغۍ په ټوله نړیکې له منځه ولاړ نه شي، د دي ویروس د بیرته راستنیدو خطر شتون لري.

د پولیو نښې څه دي؟

د ناروغۍ نښې په ډیری ماشومانو کې لږې دي، مگر د احصایې له مخې، په هرو ۲۰۰ اغیزمنو ماشومانو کې یو به فلج وي. د گوزن نښې نښانې تبه، ضعف او ستړیا، سر درد، کانگې، د غاړې سختوالی، درد او په غړو کې

شری

د شری نښې نښانې څه دي؟

دا ناروغي

د تبې،

پوزې بهېدل

او ټوخي له لومړنیو نښو سره پیلېږي،

له ۲-۳ ورځو وروسته د خولې په دننه کې سپین

داغونه راڅرگندېږي او ورپسې د پوستکي سور

رنگونه راځي.

شری یوه ډېره وژونکې ویروسي ناروغي ده او یو له ډېرو ساري ناروغيو څخه ده، چې له ناروغ سره په نږدې تماس کې تر ۹۰٪ زیات حساس کسان په دغه ناروغۍ اخته کېږي.

د شری پر ضد واکسین په ۱۳۴۵ کال کې پیل شو او په ۱۳۸۲ کال کې د واکسیناسیون په خپریدو سره دغه ناروغي د کنترول له مرحلې څخه د له منځه وړلو مرحلې ته لاړه. د دې لاسته راوړنو سره سره، اوس هم په نړۍ کې د ۵ کلونو څخه کم عمره ماشومانو د مخنیوي وړ مړینې شاوخوا ۱۰٪ د شری له امله دي.

د مخنیوی لارې

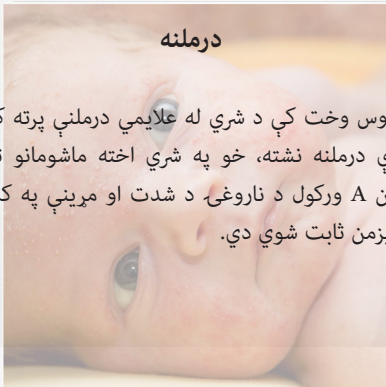
د شري او روبیلا ناروغۍ د مخنیوي لپاره، ترټولو غوره او اغیزمنه لاره د واکسین کارول دي، کوم چې په ایران کې د دريو ویروسونو، شري، روبیلا او ممپس (MMR) په وړاندې په گډه بڼه کې شتون لري، او دا په ۱۸ میاشتې څخه نیولي بیا تر ۱۲ کلنۍ پوري ماشومانو ته ورکول کېږي.

په ۲۰۱۸ کې، د داخلي شري او روبیلا ویروسونو د خپریدو له درولو درې کاله وروسته، د نړیوال روغتیا سازمان لخوا زمور هیواد ته د شري او روبیلا له مینځه ورو تصدیق کولو سند صادر شو. په هیواد کې د دې ناروغۍ د بیا خپریدو د مخنیوي او د شري او روبیلا له منځه وړلو د لاسته راوړنو د ساتلو لپاره، اړینه ده چې د ۱۵ کلونو څخه کم عمر لرونکي ټول ماشومان چې په هیواد کې اوسېږي ایراني او غیر ایراني دواړه واکسین شي.

د شکمنو قضیو د ژر پیژندلو لپاره، دا اړینه ده چې ټول هغه خلک معاینه کړئ چې تبه او د پوستکي ناروغي لري.

درملنه

په اوس وخت کې د شري له علایمي درملنې پرته کومه ځانگړې درملنه نشته، خو په شري اخته ماشومانو ته د ویتامین A ورکول د ناروغۍ د شدت او مړینې په کمولو کې اغیزمن ثابت شوي دي.

د لوومریو نښو جریان

د شري د زیږون موده له یو څخه تر دریو اونیو (په اوسط ډول دوه اونۍ) ده. دا پدې مانا ده چې وروسته له دې چې ویروس د ماشوم بدن ته ننوځي، له یوې څخه تر دریو اونیو پورې وخت نیسي چې نښې نښانې لکه تبه او د پوستکي خارش څرگند شي.

د انتقال طریقې

شري د تنفس او لارې د یو انسان څخه بل انسان ته انتقالیږي.

د شری او روبیلا ترمنځ توپیر څه دی؟

شري هم د تبې او خارش یو له عامو لاملونو څخه دی. روبیلا د شري په پرتله لږ ساري ده. که څه هم روبیلا معمولا خطرناکه ناروغي نه گڼل کېږي، د امیندواری په جریان کې، په ځانگړې توگه په لومړیو میاشتو کې، دا کولی شي جدي خطرونه رامینځته کړي لکه سقط، مړ زیږون، یا د زیږون روبیلا سره ماشوم. د شري د زیږون موده په اوسط ډول له دوو څخه تر دریو اونیو پورې ده (د شري په پرتله یو څه اوږده).

کوویډ-۱۹

د مخنیوي لارې

- ◀ د واکسین د کورس بشپړول
- ◀ د شخصي حفظ الصحې اصولو ته درناوی، لاسونو په صابون او اوبو په سمه توګه مینځل یا د الکولو محلولونو استعمال، د ککړو لاسونو سره د سترګو، خولې او پوزې د لمس کولو څخه ډډه کول.
- ◀ د هغه خلکو څخه فزیکي فاصله مراعاتول چې د ناروغۍ نښې لري
- ◀ د ماسک کارول
- ◀ د تنفسي آداب مراعاتول، پشمول د ټوخي او پرنجې پر مهال د خولې او پوزې پټول
- ◀ مناسبه هوا څخه ساه اخیستل

واکسین کول

اوس مهال، د کوویډ-۱۹ واکسین په هغو کسانو کې ترسره کیږي چې عمر ونه بې له پنځو کلونو څخه پورته وي، د کورونا واکسین پیچکاری د ناروغۍ شدت او د مړینې کچه د پام وړ کموي.

کوویډ-۱۹ یوه ویروسي ناروغي ده چې کولی شي د شدید تنفسي نښو او د مغز، زړه او نورو مختلفو اختلاطاتو لامل شي او ځینې وختونه حتی د ناروغ د مړینې لامل هم کیږي.

د ناروغۍ د انتقال لاره

د ناروغۍ لپرد عموماً د تنفسي لارې، د ټوخي، پرنجې یا خبرو کولو له لارې انتقالیږي. ویروس د لنډ وخت لپاره په سطحو کې پاتې کېدای شي. په مختلفو سطحو کې د ویروس دوام ته په پام سره، د دې میتودونو لپرد مهم دی.

نښې نښانې

د ناروغۍ عمومي نښو کې بې خوږي، ضعف او سستی، د زړه درد، کانګې، اسهال، سر درد، سرخوږی، د ستوني درد، د بوی او خوند د حس له لاسه ورکول او په سختو حالاتو کې د ساه لنډۍ شامل دي.

د پولیو، شری او کوویډ-۱۹ واکسین کمپاین روزنیز لارښود

د مهاجرینو او بهرنیو
مهاجرینو په نفوس کې

د واکسین کولو
سره عامه روغتیا

په ځانګړې توګه د ملي روغتیا اړیکو لپاره

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاونت بهداشت

جمهوری اسلامی ایران
وزارت کشور

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

